

ARCHITEKTURA

CZASOPISMO TECHNICZNE
TECHNICAL TRANSACTIONS

WYDAWNICTWO
POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

ARCHITECTURE

2-A/2010

ZESZYT 5

ROK 107

ISSUE 5

YEAR 107

MATEUSZ GYURKOVICH*

MIESZKAĆ PRZY MIEJSKIEJ PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

TO LIVE AT AN URBAN PUBLIC SPACE

Streszczenie

Idea zakładania miast od początku wiązała się z bliskością miejsc zamieszkiwania i przestrzeni publicznych. W wielu miastach europejskich historyczne centra nadal pełnią swoje pierwotne mieszkalno-usługowe funkcje. Wraz z pojawieniem się idei Howarda oraz nastaniem modernizmu zamieszkiwanie w mieście przestało już automatycznie oznaczać zamieszkiwanie przy publicznej przestrzeni ulicy, placu lub skweru. W artykule przedstawiono przykłady kilku nowych wielorodzinnych budynków i zespołów mieszkaniowych usytuowanych w kontekście miejskich przestrzeni publicznych. Archetypiczne przestrzenie publiczne: targ, plac miejski czy portowe nabrzeże stały się miejscem ekspozycji nowo powstałych budynków mieszkalnych w Barcelonie, Denver i Gdyni. A może to właśnie te obiekty i zespoły są, podobnie jak w miastach średniowiecznych, jedynie tłem dla rozgrywających się w miejskich przestrzeniach publicznych wydarzeń, a przy okazji służą za schronienie dzisiejszym mieszkańcom miast?

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, budynek mieszkalny, zespół mieszkaniowy, miasto

Abstract

Since the very beginning, the idea of founding cities has been related to the nearness of dwelling places and public spaces. The historical centres of numerous European cities still fulfill their original residential and service functions. With the appearance of Howard's idea and the onset of modernism, living in a city stopped meaning living at the public space of a street or a square automatically. This article presents the examples of several new multifamily buildings and residential complexes situated in the context of urban public spaces. Archetypical public spaces: a market, an urban square or a waterfront have become a place for exposing newly constructed residential buildings in Barcelona, Denver and Gdynia. Perhaps, similarly to medieval towns, such objects and complexes are just the background to the events in urban public spaces and by the way serve as shelter for today's city dwellers.

Keywords: public space, residential building, residential complex, city

* Dr inż. arch. Mateusz Gyurkovich, Instytut Projektowania Urbanistycznego, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

Podstawową funkcją miasta jest bez wątpienia funkcja mieszkaniowa. Trudno wyobrazić sobie miasto bez mieszkańców – jest to wizja rodem z filmu katastroficznego. Idea zakładania miast od początku wiązała się z bliskością miejsc zamieszkiwania i przestrzeni ogólnodostępnych, wspólnych, a zatem publicznych¹. W historycznych układach urbanistycznych takimi przestrzeniami były przede wszystkim ulice i place, a z czasem stały się nimi także parki. W wielu miastach europejskich zabytkowe obszary centralne nadal pełnią swoje pierwotne mieszkalno-usługowe funkcje. Nawet w tak skomercjalizowanych, czerpiących zyski przede wszystkim z masowej turystyki ośrodkach jak Wenecja, Kraków czy – w coraz większym stopniu – katalońska Girona, budynki o funkcjach mieszkaniowych nadal współtworzą pierzeje najważniejszych, historycznych przestrzeni publicznych. Codzienne życie mieszkańców miesza się z turystycznym gwarem, stanowiąc o wciąż nieprzemijającej atrakcyjności centrów.

Wspomniana typologia otwartych przestrzeni towarzyszących budynkom mieszkalnym w miastach była zdecydowanie odrębna od tych, które sąsiadowały z siedzibami mieszkalnymi poza miastami. Dopiero w XVIII w. sytuacja ta powoli zaczęła ulegać zmianie, kiedy to na skutek rozwoju urbanizacji w granicach miast zaczęły pojawiać się podmiejskie rezydencje arystokracji oraz zabudowania wiejskie. Przemieszanie się typowo miejskich i charakterystycznych dla terenów wiejskich typów zabudowy i towarzyszących im przestrzeni otwartych – publicznych, półpublicznych i prywatnych, wiąże się także z popularyzacją miejskiej jednorodzinnej zabudowy willowej w wiekach XIX i XX. Wraz z pojawieniem się idei Howarda oraz nastaniem modernizmu zamieszkiwanie w mieście przestało już automatycznie oznaczać zamieszkiwanie przy publicznej przestrzeni ulicy, placu lub skweru. Za odpowiedniejsze środowisko mieszkaniowe dla współczesnego człowieka zaczęto uważać takie, w którym dominuje spokój i zieleń umożliwiająca codzienną rekreację mieszkańców i zapewniająca większe walory zdrowotne niż zatłoczone i gwarne centra. Trudno się z tym myśleniem nie zgodzić, jednak zanegowanie potrzeby istnienia jasno zdefiniowanych przestrzeni publicznych w miejscach zamieszkania doprowadziło do wielu poważnych problemów natury tak urbanistycznej, jak i psychologicznej i socjologicznej.

Urbanistyka postmodernistyczna powróciła do tradycyjnego pojmowania przestrzeni miejskiej. Kwartał, plac, ulica, bulwar, blok zabudowy stały się na nowo odkrywanymi słowami zapomnianego języka. Poligonami doświadczalnymi stały się tereny berlińskiej IBA, a także coraz częściej rewitalizowane obszary poprzemysłowe – takie jak chociażby londyńskie doki². Współcześnie coraz częściej obserwujemy powrót do świadomej kompozycji urbanistycznej nowo projektowanych zespołów mieszkaniowych, operujących znaną z historii i sprawdzoną typologią form miejskich przestrzeni publicznych. Wciąż też przy już istniejących, dobrze funkcjonujących bądź podupadających przestrzeniach publicznych w miastach powstają nowe budynki i zespoły mieszkaniowe – plomby architektoniczne czy urbanistyczne³.

Poszukiwania zależności pomiędzy zabudową mieszkaniową a miejską przestrzenią publiczną są wciąż kontynuowane. Spośród wielu ciekawych realizacji ostatnich lat autor zdecydował się na przedstawienie trzech przykładów: budynków mieszkalnych na zrewitalizowanym targu Santa Caterina w Barcelonie, Museum Residences w Denver oraz Sea Towers w Gdyni.

Kilkumilionowa metropolia, stolica Katalonii – Barcelona jest obecnie bez wątpienia jednym z najpiękniejszych miast europejskich prowadzących dalekosiężną i doskonale zorganizowaną politykę przestrzenną. Kontynuowany do dziś plan Ildefonsa Cerdy sprzed 150 lat przyczynia się do uporządkowania rewitalizowanych dzielnic poprzemysłowych w ramach projektu 22@Barcelona⁴. Poprzednio realizowane przez miasto projekty i strategie urbanistyczne przyczyniły się do rewitalizacji dziesiątków istniejących i powstania ogromnej liczby nowych przestrzeni publicznych na terenie całej Barcelony⁵, także w odległych od centrum dzielnicach mieszkaniowych. Jak w każdym żyjącym i dobrze funkcjonującym organizmie miejskim, na którego piękno składa się ciężka praca i talent wielu pokoleń, zmiany nie ominęły też średnio-wiecznego centrum – Ciutat Vella.

Rewitalizacja ogromnej hali targowej – Mercat Santa Caterina – neoklasycystycznej budowli wzniesionej w miejscu dawnego klasztoru jest realizacją dobrze znaną i szeroko omawianą w wielu publikacjach⁶. Wszyscy krytycy zdają się skupiać jedynie na niezwyklej formie falującego dachu, pokrytego płytkami ceramicznymi w 67 kolorach, kontrastującego z surowością zachowanych fasad dawnej hali targowej. Nikt nie dostrzega, że integralnym elementem projektu jest też niewielki zespół mieszkaniowy usytuowany na tyłach hali targowej. Dwa sześciokondygnacyjne budynki mieszkalne przenikają się ze strukturą

budynku handlowego, tworząc sekwencje mniejszych i większych przestrzeni publicznych – zaułków i placów. W rzucie nawiązują one formalnie do dynamicznej struktury nowego dachu, podczas gdy w bryle i elewacjach operują prostym zestawem form i faktur. Tym niemniej ich mieszkańcy, pozbawieni niejako wewnętrznej, półprywatnej przestrzeni dziedzińca czy podwórka (za które można uznać jeden ze wspomnianych zaułków, wymykany w godzinach nocnych przesuwными kratami) żyją wewnątrz i ponad pulsującą życiem przestrzenią publiczną miejskiego targowiska. Odwołując się do sztuki Gaudiego kolorowy dach targu jest dla nich sztucznym kwiatowym kobiercem, będącym współczesnym ekwiwalentem naturalnej zieleni.

W przeciwieństwie do wiekowej Barcelony, Denver zostało założone dopiero w 1858 r. jako ośrodek związany z górnictwem złota i srebra u podnóża Gór Skalistych. Z czasem miasto stało się stolicą stanu Kolorado, zamieszkiwaną przez niemal 3 mln mieszkańców⁷. Charakterystyczny dla miast amerykańskiego Zachodu ortogonalny układ ulic został dostosowany do istniejącej rzeźby terenu i jest niemal pozbawiony wnętrza urbanistycznych o charakterze placu czy skweru. Jednym z wyjątków jest ściśle centrum administracyjne, w którym pompatyczne choć niewielkie założenie osiowe Civic Center Garden oddziela od siebie siedziby stanowego kapitolu i sądu. Wokół niego znajdują się także budynki biblioteki, muzeum historycznego oraz Muzeum Sztuki. To ostatnie było w ostatnich latach rozbudowywane według projektu Daniela Libeskinda. Wraz z nową częścią muzeum architekt zrealizował także towarzyszący mu zespół mieszkaniowy Museum Residences⁸.

Wykorzystując poprzeczną oś parku, Libeskind zaprojektował podłużny pieszy plac miejski – Acoma Plaza of the Arts, przestrzeń unikatową dla amerykańskiego miasta. Ścianami placu stały się nowo wzniesione budynki jego autorstwa. Zespół mieszkaniowy zaprojektowany został na zasadzie obrzeżnej zabudowy miejskiego kwartału kryjącego wewnątrz wielopoziomowy parking. Obydwa budynki – mieszkaniowy i muzealny – epatują charakterystyczną dla ich twórcy estetyką dekonstruktywistyczną wykorzystującą ostre kąty i dynamiczne przewieszenia brył. Ze względów funkcjonalnych Museum Residences jest spokojniejszy w wyrazie. Mimo to, każdy z 56 apartamentów jest inny, a wszystkie zostały wraz z wnętrzami zaprojektowane przez zespół Libeskinda⁹. W parterze siedmiokondygnacyjnego budynku zapewniono miejsce na lokale usługowe mające ożywić przestrzeń placu. W sercu amerykańskiego miasta udało się stworzyć namiastkę nowoczesnej przestrzeni publicznej wyposażonej w różnorodne funkcje, odwołującej się typologicznie do wzorców europejskich, będącym nietypowym dla tamtejszej kultury środowiskiem mieszkaniowym.

Najmłodszym z prezentowanych miast jest założona w okresie międzywojennym Gdynia¹⁰. Modernistyczne, centralne założenie osiowe Skweru Kościuszki i al. Jana Pawła II, przy którym mieści się większość reprezentacyjnych budynków miasta, wzbogaciło się w ubiegłym roku o znaczącą dominantę przestrzenną. Zespół Sea Towers, o którym mowa, znajduje się wprawdzie poza głównymi ciągami komunikacyjnymi śródmieścia, przy portowym nabrzeżu, jest z nich jednak doskonale widoczny. W założeniu władz Gdyni ma stać się katalizatorem przemian w tym centralnym obszarze, podobnych do tych, jakie przeżywają obecnie nadwodne dzielnice wielu miast w Europie¹¹.

Ze względu na kompromis pomiędzy inwestorem a projektantami zrealizowane wieże różnią się znacząco od pierwotnie prezentowanego projektu koncepcyjnego¹². Pomimo to, autorom¹³ udało się dzięki perfekcyjnie dopracowanym detalom i dynamicznej formie stworzyć ciekawą, charakterystyczną bryłę, która powoli staje się jednym z symboli miasta. Sukces komercyjny części mieszkalnej kompleksu dowodzi, że w Polsce, podobnie jak w innych krajach, istnieje potrzeba zamieszkiwania w atrakcyjnej nadmorskiej lokalizacji, nieopodal zadbanych miejskich przestrzeni publicznych.

Archetypiczne przestrzenie publiczne: targ, plac miejski, i portowe nabrzeże stały się miejscem ekspozycji nowo powstałych budynków mieszkalnych w Barcelonie, Denver i Gdyni. Można powiedzieć, że w niektórych przypadkach budynki mieszkalne nie wznoszą się już przy miejskiej przestrzeni publicznej – one wznoszą się ponad tą przestrzenią, bywają przez nią całkowicie otoczone. Ich rola w jej kreowaniu stała się równorzędna z rolą, jaką odgrywają obiekty kultury, handlu, administracji publicznej czy nauki. A może te obiekty i zespoły są, podobnie jak w średniowiecznych miastach, jedynie tłem dla rozgrywających się w miejskich przestrzeniach publicznych wydarzeń, a tylko przy okazji służą za schronienie dzisiejszym mieszkańcom miast?

Przypisy

- ¹ Por. Ostrowski W., *Wprowadzenie do historii budowy miast. Ludzie i środowisko*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2001 (i inne dzieła poświęcone historii urbanistyki).
- ² Urbanistyce postmodernizmu poświęcono setki publikacji – por. [8].
- ³ Część powstających w różnych częściach globu zespołów i budynków mieszkaniowych, zwłaszcza realizowanych w wyniku konkursów lub zaprojektowanych przez znanych twórców, omawiana jest w prasie branżowej lub w krytycznych publikacjach książkowych (por. pozycje bibliograficzne). Większa jednak część pozostaje znana jedynie lokalnie, co nie oznacza, że nie wnoszą one nowych, pozytywnych wartości do miejskiej przestrzeni publicznej.
- ⁴ Jest to najważniejszy projekt urbanistyczny miasta z ostatnich lat, który zakłada rewitalizację ponad 200 ha terenów przemysłowych w dzielnicy Poble Nou i zamienieniu ich w dzielnicę innowacji. Por. www.22barcelona.com; [4, 5].
- ⁵ Wspierany przez Unię Europejską projekt był realizowany w latach 1992–2002, por. Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, "L'espai públic metropolità, 1989–1999", Barcelona 2001.
- ⁶ Autorzy projektu: EMBT – Enric Miralles – Benedetta Tagliabue; 1997–2005; por. pozycje bibliograficzne: [4, 12]; www.mirallestagliabue.com.
- ⁷ Dane dla całego zespołu miejskiego – Denver 599 tys. mieszcz., obszar metropolitalny Denver–Boulder–Greeley 2,8 mln (2008) – por. www.encyklopedia.pwn.pl.
- ⁸ Zarówno muzeum, jak i zespół mieszkaniowy oddano do użytku w październiku 2006 r. – przy obydwu projektach, Daniel Libeskind współpracował z lokalnym biurem Davis Partnership; por. www.daniel-libeskind.com.
- ⁹ Kompleks Museum Residences otrzymał prestiżową nagrodę *pięciu gwiazdek* dla najlepszego oddanego do użytku zespołu mieszkaniowego Development of the Year – za rok 2008, przyznawaną wspólnie przez Americas Property Awards, New York Times i CNBC – por. www.nytimes.com.
- ¹⁰ Budowana od 1921 r. Gdynia, prawa miejskie uzyskała w 1926 r. – por. www.encyklopedia.pwn.pl.
- ¹¹ Np. Rotterdam, Hamburg, Dublin, nawet Barcelona – problemowi temu było poświęconych wiele publikacji i opracowań naukowych, w ostatnich latach – m.in. wyróżniona praca doktorska dr inż. arch. A. Wójcik, *Przestrzeń publiczna nadbrzeżnej krawędzi miasta* – wykonana w ZKU IPU WA PK pod kierunkiem dra hab. inż. arch. J.Gyurkovicha, prof. PK i obroniona w 2009 roku [5].
- ¹² Przede wszystkim odległością pomiędzy nimi, a także rozwiązaniami materiałowymi, przez co straciły na swojej pierwotnej lekkości – por. [16].
- ¹³ Architekturbüro Andrzej Kapuściak, Wiedeń – por. [16].

Undoubtedly, the basic function of a city is its housing function. It is difficult to imagine a city without any inhabitants – a scene from a catastrophic film indeed. Since the very beginning, the idea of founding cities has been related to the nearness of dwelling places and generally accessible, shared hence public spaces¹. In historical urban layouts, such places included streets, squares and then parks. The historical central areas of numerous European cities still fulfill their original residential and service functions. Even in such commercialized, mass tourist centres as Venice, Kraków or – to a larger and larger extent – Girona, Catalonia, buildings with residential functions still form the frontages of the most important, historical public spaces. The residents' everyday lives mix with the tourist hustle and bustle producing the everlasting attractiveness of the centres.

The abovementioned typology of open spaces accompanying residential buildings in cities used to be strictly separate from those which neighboured on residential seats outside cities. This situation did not change until the 18th century when – as a result of the development of urban planning within city limits – suburban aristocrat mansions and rural buildings began springing up. This mixture of urban and rural construction types and accompanying public, semipublic and private open spaces is also related to the popularization of urban villas in the 19th and 20th centuries. With the appearance of Howard's idea and the onset of modernism, living in a city stopped meaning living at the public space of a street or a square automatically. Modern man's more suitable housing environment should be dominated by quietness and greenery which facilitate everyday recreation and guarantee much better health values than the crowded and noisy centres. We could not agree more. However, the negation of a need for the existence of some clearly defined public spaces in places of residence has led to many serious problems of an urban, psychological and sociological nature.

Postmodernist urban planning returned to the traditional comprehension of an urban space. A quarter, a square, a street, a boulevard, a block became rediscovered words of a forgotten language. The testing ground was Berlin's IBA as well as frequently revitalized postindustrial areas, for instance London's docks². Contemporarily, we can often observe a return to the conscious urban composition of newly designed residential complexes which use the well-known and proven typology of the forms of urban public spaces. New buildings and residential complexes – architectural or urban infill constructions – still come into being at the existing, efficient or deteriorated, public spaces in cities³.

A search for some dependences between housing and an urban public space is still continued. From among a lot of interesting recent implementations, the author decided to present three examples: residential buildings in the revitalized Santa Caterina market in Barcelona, Museum Residences in Denver and Sea Towers in Gdynia.

The capital of Catalonia, a metropolis with several million inhabitants – Barcelona is undoubtedly one of the most beautiful European cities with a far-reaching and perfectly organized spatial policy. 150-year-old, still continued Ildefons Cerdà Square contributes to the arrangement of revitalized postindustrial districts within the 22@Barcelona project⁴. Previous projects and urban strategies in the city contributed to the revitalization of dozens of existing public spaces and the formation of a large number of new ones in the centre of Barcelona⁵ as well as in its distant housing districts. Just like in every living and efficient urban organism, which beauty is composed of many generations' hard work and talents, the changes did not pass over the medieval centre – Ciutat Vella.

The revitalization of an enormous covered market – Mercat Santa Caterina, a neoclassicist edifice raised in place of a former convent – is a well-known and widely discussed implementation⁶. All the critics seem to focus on the unusual form of its wavy roof covered with ceramic tiles in 67 colours, contrasting with the austerity of the preserved facades of the former covered market. Nobody seems to notice that the integral element of the design is also a small residential complex situated at the back of the market. Two six-storey residential buildings intermingle with the structure of a commercial building forming sequences of smaller and bigger public spaces – alleys and squares. In a projection, they formally refer to the dynamic structure of the new roof, while their figure and elevations use a simple set of forms and textures. Nevertheless, their residents, somehow devoid of the internal, semiprivate space of a yard (possibly one of the abovementioned alleys, closed with movable bars at night), live inside – and above – the public space of an urban fair teeming with life. Its colourful roof, referring to Gaudi's art, makes an artificial carpet of flowers being a contemporary equivalent of natural greenery.

Contrary to ancient Barcelona, Denver was founded in 1858 as a centre relating to gold and silver mining at the foot of the Rocky Mountains. In time, the city became the capital of the State of Colorado with almost three million residents⁷. Its orthogonal layout of streets, characteristic of the American West, was adjusted to the existing relief and is almost devoid of such urban interiors as squares. An exception is its direct administrative centre where the pompous, even though not very big axial layout of Civic Center Garden separates the seats of the State Capitol and court of law. It is also surrounded by the buildings of a library, a museum of history and the Museum of Arts which has recently been extended according to Daniel Libeskind's design. Together with a new part of the museum, the architect implemented the accompanying residential complex of Museum Residences⁸.

Using the crosswise axis of a park, Libeskind designed an elongated pedestrian urban square – Acoma Plaza of the Arts, a unique space for an American city. His newly constructed buildings became the walls of the square. The residential complex was designed according to the principle of the outer development of an urban quarter hiding a multistorey car park inside. Both buildings – the residential one and the museum – make an impression thanks to Libeskind's characteristic aesthetics of deconstructionism which uses acute angles and dynamic overhangs. For functional reasons, Museum Residences is quieter in its expression. Even so, each of its 56 apartments is different. All of them were designed with their interiors by Libeskind's team⁹. The ground floor of a seven-storey building has room for service premises which are expected to enliven the space of the square. The heart of an American city was given a substitute for a modern public space equipped with various functions, typologically referring to European models, being an unusual housing environment in this culture.

The youngest of the presented cities is Gdynia, founded in the interwar period¹⁰. The modernistic, central axial layout of Kościuszki Square and Jana Pawła II Ave., where most of the city's representative buildings stand, was enriched with a significant spatial dominant feature last year. Although the complex of Sea Towers is situated beyond the main central transport routes – on the waterfront, it can be easily seen from them. The municipal authorities expect it to become a catalyst of transformations in this central area, similar to those which are taking place in the aquatic districts of numerous cities in Europe¹¹.

For the sake of a compromise between the investor and the designers, the implemented towers differ considerably from the original conceptual design¹². In spite of this – owing to excellent details and a dynamic form – the authors¹³ managed to create an interesting, characteristic form which is slowly becoming one of the symbols of the city. The commercial success of the residential part of the complex proves that Poland and many other countries need housing in an attractive seaside location, not far from some well-groomed urban public spaces.

Archetypical public spaces: a market, an urban square and a waterfront have become a place for exposing newly constructed residential buildings in Barcelona, Denver and Gdynia. We can say that in some cases residential buildings do not stand at an urban public space anymore – they tower above this space which can surround them from each side. Their role in creating such a space is equal to the role of objects of culture, commerce, public administration or science. Perhaps, similarly to medieval towns, such objects and complexes are just the background to the events in urban public spaces and by the way serve as shelter for today's city dwellers.

Endnotes

- ¹ Cf. e.g.: Ostrowski W., *Wprowadzenie do historii budowy miast. Ludzie i środowisko*, Warsaw University of Technology Press, Warsaw 2001 and other works devoted to the history of urban planning
- ² Hundreds of publications have been devoted to postmodernist urban planning – cf. e.g.: bibliographical item [8].
- ³ Some residential complexes and buildings rising all over the world, especially those implemented after competitions or designed by famous creators, are discussed in the trade press or in critical books (cf. bibliographical items). However, most of them are known locally which does not mean that they do not bring any new, positive values into an urban public space.
- ⁴ It is the most important recent urban project in the city, which assumes revitalizing more than 200 ha postindustrial areas in the district of Poble Nou and transforming them into a district of innovations. Cf. e.g.: www.22barcelona.com; also e.g.: bibliographical items: [4, 5].
- ⁵ The project, supported by the European Union, was realized in the years 1992–2002, cf. e.g.: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, *"L'espai públic metropolità, 1989–1999"*. Barcelona, 2001.
- ⁶ The authors of the design: EMBT – Enric Miralles – Benedetta Tagliabue; 1997-2005; cf. e.g.: bibliographical items: [4, 12]; also www.mirallestagliabue.com.
- ⁷ Data for the entire urban complex – Denver 599,000 inhabitants, the metropolitan area of Denver-Boulder-Greeley 2.6 m (2008) – cf.: www.encyklopedia.pwn.pl.
- ⁸ Both the museum and the residential complex were implemented in October 2006 – Daniel Libeskind cooperated with the local Davis Partnership; cf. www.daniel-libeskind.com.
- ⁹ The complex of *Museum Residences* received a prestigious *five star* award for *Development of the Year* in 2008 from Americas Property Awards, New York Times and CNBC – cf.: www.nytimes.com.
- ¹⁰ Gdynia, whose construction began in 1921, received its municipal rights in 1926 – cf.: www.encyklopediapwn.pl.
- ¹¹ E.g.: Rotterdam, Hamburg, Dublin, even Barcelona – this problem was discussed in many publications and research papers, in recent years – e.g. Ph.D. Arch. A. Wójcik's awarded doctoral dissertation, *Przestrzeń publiczna nadbrzeżnej krawędzi miasta* – prepared at the DUC IUD FA CUT, supervised by Assoc. Prof. D.Sc. Ph.D. Arch. J. Gyurkovich and defended in 2009; also bibliographical item [5].
- ¹² The distance between them as well as material solutions which changed their original lightness – cf. bibliographical item [16].
- ¹³ Architekturbüro Andrzej Kapuściak, Vienna – [16].

Literatura/References

- [1] Arago N-J., Moreno J., *Girona*, Ajuntament de Girona, ambit, Girona 2006.
- [2] Aymonino A., Mosco V.P., *Contemporary Public Space-Un-volumetric Architecture*, Skira, Milano 2006.
- [3] Bachrach A., Tres M., *Barcelona-Gaudi, Ramblas, Tapas...*, Feierabend, Berlin 2004.
- [4] *Barcelona. Architecture & Design.*, praca zbiorowa, daab, Cologne-London-New York 2007.
- [5] Dudzic-Gyurkovich K., Gyurkovich M., *Mieszkać nad wodą – Amsterdam, Barcelona, Dublin*, [w:] *Współczesne miejskie środowisko zamieszkania. Architektura budynków mieszkalnych*, Czasopismo Techniczne, z. 2-A/2007, Wyd. PK, Kraków 2007.
- [6] *Enric Miralles Benedetta Tagliabue 1996-2000*, EL CROQUIS, N. 100 101., Madrid 2000.
- [7] Gaventa S., *New Public Spaces*, CABESPACE – Mitchell Beazley, London 2006.
- [8] Ghirardo D., *Architektura po modernizmie*, Wyd. VIA, Wrocław-Toruń 1999.
- [9] Gyurkovich M., *Rewitalizacja targu końskiego Smithfield w Dublinie. Kompozycja nowych zespołów mieszkaniowych*, [w:] *Współczesne miejskie środowisko zamieszkania. Problemy przestrzenne i funkcjonalne*, Czasopismo Techniczne, z. 1-A/2007, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków 2007.
- [10] Gyurkovich M., *Brama Zwierzyniecka – zachodnia granica Krakowa*, [w:] *ULAR 3 – Odnowa krajobrazu miejskiego – Bramy i granice miast*, Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice 2008.
- [11] Gyurkovich M., *Współczesna architektura mieszkaniowa w Polsce i Hiszpanii 2006-2009. Problemy kompozycji urbanistycznej*, [w:] *Architektura mieszkaniowa, Środowisko Mieszkaniowe*, z. 7/2009, Wyd. KKŚM WA PK, Kraków 2009.
- [12] Jodidio Ph., *Architecture in Spain*, Taschen, Hong-Kong, Köln, London, Los Angeles, Madrid, Paris, Tokyo 2007.
- [13] Mornement A., Biles A., *Infill. New houses for urban sites*, Laurence King Publishing, London 2009.
- [14] Ostrowski W., *Wprowadzenie do historii budowy miast. Ludzie i środowisko*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2001.
- [15] Wejchert K., *Elementy kompozycji urbanistycznej*, Arkady, Warszawa 1974.
- [16] Załuski D., Kapuścik A., *Sea Towers w Gdyni*, Architektura-murator nr 10/2009.

II. 1. Przestrzenie publiczne w stale zamieszkanym centrach historycznych miast (Girona i Wenecja – zdjęcia autora)

III. 1. Public spaces in the inhabited centres of historical cities – Girona and Venice (photos by author)

II. 2. Zespół mieszkaniowy na targu Santa Caterina w Barcelonie (zdjęcia autora); Museum Residences w Denver źródło: www.daniel-libeskind.com; Sea Towers w Gdyni (zdjęcia autora)

III. 2. Residential complex in Santa Caterina market, Barcelona (photos by author); *Museum Residences*, Denver – source: www.daniel-libeskind.com; *Sea Towers*, Gdynia (photos by author)